

Zainteresovaná verejnosť a jej prístup k spravodlivosti

Komentovaný prehľad relevantnej právnej úpravy v
Správnom súdnom poriadku.

Mgr. Imrich Vozár, VIA IURIS
Prešov, jún 2019

Právny základ prístupu verejnosti k spravodlivosti vo vzťahu k životnému prostrediu

- ústavný (čl. 44 Ústavy SR)
- medzinárodný (Dohovor o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia – Aarhuský dohovor; publikovaný v zbierke zákonov pod č. 43/2006 Z.z., signatárom je aj Európska únia)
- európsky (príslušné smernice, keďže aj Európska únia je signatárom Aarhuského dohovoru)
- zákonný (najmä zákon č. 152/2015 Z.z. Správny súdny poriadok)
- judikatúra Súdneho dvora EÚ (vo vzťahu k Slovenskej republike ide o prípady C – 240/09 z 8. marca 2011, C – 416/10 z 15. januára 2013 a C- 243/15 z 8. novembra 2016)
- judikatúra Najvyššieho súdu SR

Pojem zainteresovanej verejnosti podľa Aarhuského dohovoru

Čl. 2 Aarhuského dohovoru

4. *"verejnosť" znamená jednu alebo viac fyzických osôb alebo právnických osôb a v súlade s vnútroštátnymi právnymi predpismi alebo praxou ich združenia, organizácie alebo skupiny;*
5. *"zainteresovaná verejnosť" znamená verejnosť, ktorá je alebo by mohla byť ovplyvnená rozhodovacím procesom týkajúcim sa životného prostredia alebo sa o tento proces zaujíma; pre potreby tejto definície sa mimovládne organizácie podporujúce ochranu životného prostredia a spĺňajúce všetky požiadavky vnútroštátneho práva považujú za zaujímavé sa o rozhodovací proces.*

Prístup k spravodlivosti v zmysle Aarhuského dohovoru

- Pri povoľovaní činností definovaných v čl. 6 musia mať členovia zainteresovanej verejnosti právo byť účastníkom súvisiacich administratívnych konaní
- V zmysle čl. 9 ods. 2 majú členovia zainteresovanej verejnosti právo napadnúť na súde všetky úkony a rozhodnutia, ktoré sú vydané v rámci administratívnych konaní podľa čl. 6.
- V zmysle čl. 9 ods. 3 pri všetkých ostatných administratívnych konaniach, ktoré sa dotýkajú životného prostredia majú mať členovia verejnosti efektívny prístup k nezávislému a nestrannému orgánu, ktorý má právomoc vykonať prieskum vydaných administratívnych úkonov a aktov, ako aj úradnej nečinnosti.

Zásadné rozhodnutie Súdneho dvora EÚ C - 240/09

Výrok: „Prináleží však vnútroštátnemu súdu, aby poskytol taký výklad procesného práva týkajúceho sa podmienok, ktoré je potrebné splniť na podanie správneho opravného prostriedku alebo žaloby, ktorý bude v čo najväčšej možnej miere v súlade tak s cieľmi článku 9 ods. 3 tohto dohovoru, ako aj s **cieľom účinnej súdnej ochrany práv poskytovaných právom Únie**, aby mohla organizácia na ochranu životného prostredia ... **napadnúť na súde rozhodnutie prijaté v rámci správneho konania**, ktoré by mohlo byť v rozpore s právom Únie v oblasti životného prostredia.“

Následná rozhodovacia činnosť slovenských súdov

- Rozsudok sp. zn. 5Sžp 41/2009 (konanie podľa zákona o ochrane prírody)
- Rozsudok sp. zn. 3Sžp 30/2009 (konanie podľa zákona o ochrane prírody)
- Rozsudok sp. zn. 3Sžp 18/2012 (konanie podľa banského zákona)
- Rozsudok sp. zn. 5Sžp 21/2012 (konanie podľa stavebného a atómového zákona)
- ...

Zainteresovaná verejnosť v novom Správnom súdnom poriadku

Potreba úpravy

- Nedostatočná úprava v OSP
- Rozhodovacia prax súdov nemohla v plnej miere nahradiť legislatívnu úpravu

Zainteresovaná verejnosť

- Procesný subjekt *sui generis*, chrániaci verejné subjektívne právo na ochrane životného prostredia

§ 61 písm. c) SSP

Žaloba je procesný úkon, ktorým

c) zainteresovaná verejnosť uplatňuje právo na súdnu ochranu vo veciach životného prostredia.

Právna úprava

§ 42

(1) Ak má zainteresovaná verejnosť alebo dotknutá verejnosť (ďalej len "zainteresovaná verejnosť") právo podľa osobitného predpisu na účasť v administratívnom konaní vo veciach životného prostredia, je oprávnená

- a) podať správnu žalobu podľa § 6 ods. 2 písm. a),*
- b) podať žalobu proti nečinnosti podľa § 6 ods. 2 písm. e),*
- c) podať žalobu proti všeobecne záväznému nariadeniu,*
- d) zúčastniť sa na konaní o správnej žalobe podľa § 6 ods. 2 písm. a); ustanovenia tohto zákona týkajúce sa osoby zúčastnenej na konaní sa primerane použijú aj na zainteresovanú verejnosť.*

Definičné znaky

1. Pojem zainteresovaná alebo dotknutá verejnosť

- Fyzická osoba
- Občianske združenie
- Mimovládna organizácia podporujúca ochranu životného prostredia
- Obec
- Občianska iniciatíva
- Právnická osoba

2. Právo na účasť v konaní

- Právo byť účastníkom konania (napr. § 82 zákona č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny, § 24 zákona č. 24/2006 Z.z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie, § 9 zákona č. 39/2013 Z.z. o integrovanej prevencii a kontrole znečisťovania životného prostredia)
- Právo byť zúčastnenou osobou v konaní (§ 67 zákona o lesoch)
- Právo inej účasť (napr. § 12 až 18 stavebného zákona pri obstarávaní územných plánov, schvaľovanie plánu ochrany ovzdušia podľa § 10 zákona č. 137/210 Z.z. o ovzduší, schvaľovanie plánu manažmentu povodia podľa § 13 zákona č. 354/2004 Z.z. o vodách)
- možnosť odvolať sa priamo na Aarhuský dohovor, v prípade neexistencie úpravy v osobitnom predpise
- splnenie podmienky, ak je právo účasti zakotvené v osobitnom predpise, ale nezákonným spôsobom dôjde k jeho popretiu, v dôsledku čoho sa verejnosť konania nezúčastní (rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 5S/31/2017 z 13.11.2018)

§ 7 SSP

Správne súdy nepreskúmavajú

*a) právoplatné rozhodnutia orgánov verejnej správy a opatrenia orgánov verejnej správy, ak účastník konania pred ich právoplatnosťou nevyčerpal všetky riadne opravné prostriedky, ktorých použitie umožňuje osobitný predpis; **povinnosť vyčerpať všetky riadne opravné prostriedky sa nevzťahuje na prokurátora a zainteresovanú verejnosť, ak táto nebola na podanie riadneho opravného prostriedku oprávnená,***

3. Veci životného prostredia

Administratívne konania týkajúce sa starostlivosti o životné prostredie.

- starostlivosti o zdravé životné podmienky
- ochranu prírody a krajiny
- krajinotvorbu v procese územného plánovania
- ochranu poľnohospodárskej pôdy,
- právnej ochrany rastlín
- právnej ochrany živočíšstva
- právnej ochrany lesov,
- právnej ochrany vôd,
- ekologického poľnohospodárstva,
- potravinového kódexu a ochrany spotrebiteľa,
- ochranu ovzdušia a ozónovej vrstvy zeme,
- chemizácie, zaobchádzania s jedmi a ochrana životného prostredia
- životného prostredia v oblasti baníctva
- starostlivosti o nehnuteľné kultúrne pamiatky
- mierového využívania jadrovej energie
- ochranu životného prostredia pri nakladaní s odpadmi

Tvrdenie, že bol porušený verejný záujem v oblasti životného prostredia

§ 178 ods. 3

Zainteresovaná verejnosť je oprávnená podať správnu žalobu proti rozhodnutiu orgánu verejnej správy alebo opatreniu orgánu verejnej správy, ak tvrdí, že tým bol porušený verejný záujem v oblasti životného prostredia.

§ 359 ods. 2

Žalobcom môže byť aj zainteresovaná verejnosť, ak tvrdí, že všeobecne záväzným nariadením obce, mesta, mestskej časti alebo samosprávneho kraja bol porušený verejný záujem v oblasti životného prostredia.

Všeobecná správna žaloba proti rozhodnutiam

§ 178

(3) *Zainteresovaná verejnosť je oprávnená podať správnu žalobu proti **rozhodnutiu** orgánu verejnej správy alebo opatreniu orgánu verejnej správy, ak tvrdí, že tým bol porušený verejný záujem v oblasti životného prostredia.*

- rozhodnutia vydané podľa zákona o ochrane prírody (napr. rozhodnutie NS SR sp. zn. 4Sžk/14/2017; prieskum rozhodnutia o udelení výnimky na usmrtenie chráneného živočícha); rozhodnutia vydané podľa ZOPK sú najčastejšie namietanými rozhodnutiami na súde zo strany verejnosti.
- rozhodnutia vydané podľa zákona o lesoch (napr. rozhodnutie NS SR 10Sžo/1/2017; prieskum rozhodnutia o schválení programu starostlivosti o les)
- rozhodnutia vydané podľa zákona o posudzovaní vplyvov na životné prostredie (napr. rozhodnutie Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 6S/347/2016; prieskum rozhodnutia vydaného v zisťovacom konaní) – konanie EIA, predtým prieskum nebol umožnený, pravdepodobne ich počet narastie.
- rozhodnutia vydané podľa stavebného zákona (napr. rozhodnutie Krajského súdu v Žiline, sp.zn. 31S/25/2017; prieskum územného rozhodnutia)
- rozhodnutia vydané podľa banského zákona (napr. rozhodnutie Krajského súdu v Banskej Bystrici sp. zn. 23S/117/2017; prieskum rozhodnutia o určení dobývacieho priestoru)

Všeobecná správna žaloba proti opatreniam

§ 178

*(3) Zainteresovaná verejnosť je oprávnená podať správnu žalobu proti rozhodnutiu orgánu verejnej správy alebo **opatreniu** orgánu verejnej správy, ak tvrdí, že tým bol porušený verejný záujem v oblasti životného prostredia.*

- rozsudok Krajského súdu v Bratislave sp. zn. 5S/31/2017 z 13.11.2018, ktorým Krajský súd v Bratislave zrušil Integrovaný program na zlepšenie kvality ovzdušia, ktorý vydal okresný úrad v Bratislave a vec vrátil na nové konanie a prejednanie. Krajský súd integrovaný program preskúmal ako opatrenie na základe žaloby zainteresovanej verejnosti.

Správna žaloba proti nečinnosti

§ 244

*(3) Zainteresovaná verejnosť môže podať žalobu, ak orgán verejnej správy je **nečinný** v administratívnom konaní týkajúcom sa vecí životného prostredia podľa osobitného predpisu a súčasne neúspešne vyčerpala sťažnosť podľa osobitného predpisu alebo podnet na prokuratúre.*

Správna žaloba proti VZN

§ 359

*(2) Žalobcom môže byť aj zainteresovaná verejnosť, ak tvrdí, že **všeobecne záväzným nariadením** obce, mesta, mestskej časti alebo samosprávneho kraja bol porušený verejný záujem v oblasti životného prostredia.*

Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR 6S vzn/1/2014 zo dňa 29. júna 2016

Právo zúčastniť sa na konaní o všeobecnej správnej žalobe

§ 41 ods. 1

Osobou zúčastnenou na konaní je ten, kto nie je účastníkom konania a kto mal v administratívnom konaní postavenie zúčastnenej osoby podľa všeobecného predpisu o správnom konaní. Predseda senátu takúto osobu upovedomí o prebiehajúcom konaní a vyzve ju, aby v lehote, ktorú jej určí, oznámila, či v konaní bude uplatňovať práva osoby zúčastnenej na konaní; takéto oznámenie možno urobiť iba v tejto lehote. Súčasne s upovedomením ju poučí o jej právach. Obdobne predseda senátu postupuje, ak sa v priebehu konania zistí, že je tu ďalšia takáto osoba.

Ďakujem za pozornosť.

www.viaiuris.sk